Ilie BĂDESCU
Lucian DUMITRESCU
Veronica DUMITRAŞCU

GEOPOLITICA NOULUI IMPERIALISM

MV

Editura Mica Valahie
Bucureşti

GEOPOLITICA NOULUI IMPERIALISM

ISBN 978-606-8304-42-7

Ilie BĂDESCU
Lucian DUMITRESCU
Veronica DUMITRAŞCU

GEOPOLITICA NOULUI IMPERIALISM

Teorii vechi şi noi
Introducere în geoscopia dominației

MV
EDITURA MICA VALAHIE
Bucureşti
2012

EDITURA MICA VALAHIE
Tel. 0722.33.99.84, 021-642.51.02
www.micavalahie.ro
micavalahie@yahoo.com

Sumar

PARTEA I

Sociologia şi geopolitica neo-imperialismului. Şcoli şi curente atlantiste şi continentaliste

Neoimperialismul. O metaperspectivă istorică

Trăsături ale neo-imperialismului

Ilie Bădescu

Câteva precizări editoriale asupra lucrării de față

Aşezăm la începutul acestui capitol introductiv câteva precizări asupra elaborării şi editării cărții de față. Cartea valorifică preocupări mai vechi ori mai noi ale autorilor în domeniul geopoliticii şi al sociologiei marilor spații. Capitolele ei au fost scrise în *etape diferite* şi unele dintre ele au fost *publicate în reviste ori în lucrări diferite*, în principal în manuale dedicate studenților precum este manualul de *Istoria sociologiei, Enciclopedia sociologiei universale, Tratatul de geopolitică* ori în lucrări cu o abordarea apropiată de aceea a cărții de față. Faptul acesta a fost menționat la subsolul capitolelor în care au fost preluate asemenea materiale. Preluările au fost structurate în raport cu unitatea noii lucrări. Efortul autorilor a fost centrat pe articularea întregului, pe regândirea „sintaxei" părților în funcție de ideile axiale ale studiului, încât, deşi sunt preluate materiale publicate în momente diferite şi în contexte interpretative diferite, cartea dobândeşte o identitate nouă prin unitatea temei şi prin noutatea ideilor axiale impuse de un studiu ca cel dedicat fenomenului imperialist şi deopotrivă prin specificul unei abordări disciplinare distincte, aceea a geopoliticii. Cartea cuprinde evident şi părți inedite cerute de noul context al problematicii abordate, adică redactate anume pentru această lucrare. Ca orice studiu, şi cel de față are incompletitudini, cuprinde poate şi unele judecăți nenuanțate, dar acesta este riscul oricărei abordări menite reexaminării unui dosar vechi şi totuşi nou, cum este şi dosarul geopolitic al noului imperialism. Sperăm că cititorul va ieşi îmbogățit din lectura acestei cărți construită cu materialul unei *realități gândite* şi regândite (uneori răzgândite) de mari savanți ai lumii, motiv pentru care am ținut totuşi ca vocea lor să nu lipsească din carte, ceea ce ne-a obligat să valorificăm prezentările făcute ideilor lor în alte contexte şi în momente diferite. Grija principală a autorilor cărții de față a fost ca vocea lor să nu distoneze față de vocea marilor teoreticieni ai fenomenului neoimperialist de ieri şi de azi. Ceea ce-am voit noi a fost să alcătuim un tablou al teoriilor asupra fenomenului care să-i permită cititorului să contemple singur chipul noului imperialism în oglinda unor asemenea teorii. Ținta noastră n-a fost să atingem vreo originalitate deşartă ci să mărim puterea oglinditoare a ceea ce credem că poate fi considerată o geoscopie a noului imperialism. Acesta este motivul pentru care am ținut să oferim cititorului mai degrabă

oglinda savantă a acestui fenomen decât vreo glosă din Balcani asupra grozăviei şi deopotrivă a deşertăciunii marilor dominații. Dacă lucrarea are o notă de originalitate, aceasta decurge din gândul autorilor că teoriile de ieri şi de azi asupra fenomenului imperialist (vechi şi nou) constituie o adevărată geoscopie a acestuia. Cititorul poate primi această carte ca pe o introducere în geoscopia noului imperialism sau, mai nuanțat, în geoscopia dominației aşa cum se manifestă aceasta în modernitatea târzie numită şi postmodernitate. Geoscopia poate fi considerată drept una dintre metodele geopoliticii, prin mijlocirea căreia se obține developarea peisajului geopolitic şi geoeconomic marcat de prezența unui anume fenomen, precum este, în acest caz, fenomenul dominației neo-imperialiste. În fine, procedeul geoscopiei se întemeiază şi pe ideea remanențelor, a repetării unor stări, mecanisme, care fac posibil fenomenul epistemologic al retroteoriilor, adică al revenirii ideilor teoretice din epoci revolute în câmpuri empirice actualizate. Fenomenul a fost sesizat pe cazul unor fenomene ciudate, precum ar fi repetarea fenomenului selecției sociale negative a elitelor în epocile de criză.

Fenomenele „neo" şi temeiul retrosociologiei

Ideea teoretică a selecției negative şi deci a unei *elite cu semnul minus* a fost elaborată în câmpul de gândire al discursului politic şi sociologic din paginile revistei conservatoare din Principatele unite române şi nu-şi pierde valabilitatea când părăsim cazul empiric al societății româneşti din epoca respectivă. Ea este cu adevărat o idee teoretică nu pur şi simplu o „generalizare empirică" şi ca atare îşi păstrează valoarea teoretică independent de situația empirică prin care s-a „ilustrat". De aceea, o atare idee se afirmă în cadrul şi sub forma retroteoriilor, adică a revenirii ei în câmpuri empirice noi, cu forța unei adevărate renaşteri, sub forma unor teorii corelative. Este şi cazul *sociologiei eminesciene* a selecției sociale negative, care îmbracă, iată, formula unei retrosociologii de mare surpriză. Neoimperialismul este o altă ilustrare a ideii repetării unor configurații istorice şi a teoriilor corelative, oricât de mare ar fi coeficientul de noutate al unor asemenea situații neo-istorice. *Neo*conservatorismul, *neo*liberalismul, *neo*imperialismul etc., sunt alte ilustrări ale ideii că istoria se repetă în şi sub veşmântul unei noutăți, adică prin repetarea unui conținut vechi, a unei idei vechi, repetate într-o haină teoretică nouă, ceea ce face validă şi ideea retrosociologiei.

Retrosociologia se bazează pe două postulate: postulatul universalității ideii şi postulatul repetării istoriei, adică a repetării, chiar şi numai prin tiparul lor, a acelor *situații istorice* pe suportul cărora a fost izvodită teoria în discuție. Pe de altă parte, construcțiile teoretice au putere retrosociologică variabilă, adică putere variabilă de a trăi peste epoca lor. Veacul al XVIII-lea, de pildă, a fost epoca genezei conservatorismului european, care însă trăieşte şi peste această epocă, astfel că putem consemna perioade de adevărată renaştere a gândirii (ideii) conservatoare, cum s-a întâmplat, de pildă, cu marele curent conservator junimist în cultura română, ori cu ceea ce este astăzi neoconservatorismul american etc. O idee care are rangul unei generalizări empirice nu are valoare şi deci putere retrosociologică fiindcă nu poate fi transpusă dincolo de cadrul empiric în care a fost formulată prin operație de *generalizare empirică*. Pentru ca o idee să dobândească *valoare retrosociologică* trebuie ca situația pe care se aplică să fie cumva replicația unei situații care a mai fost şi altădată, iar ideea însăşi să fi dobândit între timp un *statut teoretic, adică o formă de*

codificare atât de abstractă încât să fie inteligibilă şi dincolo de cadrul empiric din care s-a născut teoria prin elaborări progresive, trecând de la calitatea sa de simplă ipoteză la cea de generalizare empirică, de generalitate tipologică şi, finalmente, de generalitate legică, adică de idee teoretică sau de teză (legitate sociologică). Un caz interesant este, precum s-a menţionat deja, acela al teoriei eminesciene a selecţiei sociale negative. ***Ideea teoretică*** a selecţiei negative şi deci a unei *elite cu semnul minus* nu-şi pierde valabilitatea când părăsim cazul empiric al societăţii româneşti. Ea este cu adevărat o idee teoretică nu pur şi simplu o „generalizare empirică" şi ca atare îşi păstrează valoarea teoretică independent de situaţia empirică prin care s-a „ilustrat". În general, putem formula astăzi ipoteza că situaţia României este parcă trasă la indigo faţă de situaţia istorică a societăţii româneşti în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, interval în care au fost izvodite teoriile lui Eminescu. Această repetare a istoriei şi calitatea universalistă a ideilor sale teoretice fac cu putinţă retrosociologia eminesciană, adică diagnoza stării actuale prin folosirea directă, fără de vreo modificare notabilă, a teoriilor sale pentru a face comprehensibilă starea de azi a societăţii româneşti. Ceea ce ar fi de adăugat ar fi o teorie asupra posibilităţii triste (tragice) a repetării istoriei şi o clarificare epistemologică privind *retrosociologia ca operaţie de cunoaştere* (diagnoză şi profeţie sociologică). Cum este cu putinţă repetarea istoriei şi ce forme îmbracă acest proces? Care sunt modalităţile de manifestare ale retrosociologiei? Th. Kuhn vorbeşte cumva despre retroteorie când ne îndrumă să distingem între teorie şi paradigmă. Orice teorie are în acelaşi timp valoare şi calitate de paradigmă, adică de *model exemplar* de a *rezolva o problemă* şi de a *răspunde unei întrebări constitutive* pentru o ştiinţă dată. De exemplu, întrebarea ce este sociologia este constitutivă sociologiei ca ştiinţă, dar răspunsul la această întrebare îmbracă formule paradigmatice diferite: evoluţionistă, difuzionistă, funcţionalistă, structuralistă, fenomenologică, interacţionistă, dramaturgică, trăiristă etc., etc. În calitatea lor de paradigme, toate teoriile sociologice sunt retrosociologice. *Arareori ele sunt retrosociologice şi ca teorii. Pentru a fi cu putinţă ca o teorie dată, izvodită într-o epocă apusă, să dobândească valenţe retrosociologice, este necesar ca să se aplice şi al doilea postulat, cel al repetării istoriei. Altfel, o teorie dată este retrosociologică numai ca paradigmă nu şi ca teorie*. De pildă, teoria durkheimistă a anomiei s-a dovedit a fi retrosociologică şi ca teorie, dar în principal ca paradigmă, astfel că pornind de la aceasta, un Merton, de pildă, a reformulat explicaţiile anomiei prin teoria sa de rang mediu asupra distincţiei dintre „anomia simplă" şi „anomia acută". Teoria lui Eminescu a păturii superpuse are, de asemenea, la ceasul acesta politic al României, calitate retrosociologică şi ca teorie nu doar ca paradigmă. În al doilea rând, pe particularitatea „retro" se fondează ideea legităţilor sociologice, care, deşi *infirmabile empiric*, sunt *valabile teoretic* şi pentru *alte situaţii empirice decât cele pentru care au fost formulate*. Legea circulaţiei elitelor a lui Pareto este de acest tip, la fel teoria societăţii de piaţă a lui Weber, ori neocorporatismul durkheimist sau teoria toynbee-ană a raportului dintre provocare şi răspuns, ori teoria lui Toynbee asupra civilizaţiilor de generaţia a treia etc. Pe valoarea retrosociologică a teoriilor lui Pareto, Durkheim, Weber şi, parţial, Marx, se bazează urgenţa cunoaşterii acestor teorii ca fundament pentru formarea oricărui sociolog. Aceste teorii sunt cele mai importante *laboratoare de gândire pentru ucenici şi cele mai echipate „săli" de antrenament teoretic, epistemologic, metodologic pentru orice competitor al domeniului sociologiei, în acest caz.* Admiţând că se poate vorbi într-o măsură oarecare de o anume repetare a istoriei,

ne vom întreba cum anume trebuie să înțelegem ideea repetării istoriei? În trei moduri posibile: a) fie ca o repetare mecanică a istoriei indusă de repetarea aceloraşi greşeli care au făcut posibile vechile situații; b) fie în sens toynbee-an, ca o repetiție mecanică a unei stări datorate repetării mecanice a aceloraşi răspunsuri din partea unor elite necreative la provocările noi ale mediului civilizațional, ceea ce, de regulă, induce o stare de criză civilizațională; b) fie în sens xenopolian, de serialitate istorică în şi prin care *un model istoric* dat se repetă spiritual în şi prin seria sa de variațiuni istorice. Când variațiunile se acumulează şi se atinge un prag critic se produce şi o schimbare a modelului şi deci o încheiere a seriei istorice şi a deschiderii uneia noi. În accepție pură, istoria este irepetabilă fiindcă timpul este ireversibil şi oamenii sunt mereu alții, situațiile sunt mereu diferite etc. Sunt oamenii cu adevărat „alții”? Biologic, da, social-politic, cultural, însă lucrurile nu mai sunt aşa de sigure, astfel că retrosociologia devine posibilă în cele două moduri ale ei: modul paradigmatic şi modul teoretic, cum s-a şi precizat mai sus. De altminteri, limbajul special depune mărturie pentru ideea retrosociologiei când se vorbeşte despre situațiile *neo*: neo-imperialism, neo-colonialism, neo-naționalism, neo-corporatism, neo-ruralism, neo-comunism, neo-cominternism, neo-liberalism etc. Un grup aparte de teorii asupra neo-imperialismului este grupul teoriilor neofeudalismului, care susțin toate ideea repetării feudalismului cu tot cu imperiile sale la est de Elba pe toată durata capitalismului modern timpuriu. Una dintre lucrările celebre ale culturii teoretice româneşti este clădită pe suportul explicit al ideii retrosociologiei. Am în vedere teoria şi cartea lui Şt. Zeletin, *Neoliberalismul*. C.D. Gherea, la rândul său, a clădit o teorie pe o asemenea situație şi astfel a consacrat şi ideea repetării istoriei şi ideea retrosociologiei în celebra sa lucrare: *Neoiobăgia*. Marxiştii, cum s-a precizat, au operat cu ideea neofeudalismului sau a neo-aservirii în toate societățile de la est de Elba. În acelaşi sens se vorbeşte de retrosociologie prin noțiuni ca cea de neo-instituționalism, neo-marxism, neo-durkheimism, neo-weberianism etc. Exemple de termeni acoperitori pentru retrosociologie sunt şi cei construiți prin particula *post*: postmodernism, postmaterialism, postcapitalism, post-socialism sau post-comunism etc. Teoria neoimperialismului are, iată, fundamente istorice şi epistemologice remarcabile şi cadrul său de consolidare este fenomenul *retro*, precum s-a subliniat deja. S-ar cuveni făcută o succintă precizare aici în legătură cu recursul pe care-l facem la prezentarea, preluată din manuale, tratate, enciclopedii şi dicționare *ale noastre*, a unora dintre teoriile relevante pentru problematica lucrării de față. Acele cărți sunt, de regulă, lucrări cu scop didactic şi deci cu prezentări exhaustive ale teoriilor, şcolilor, curentelor la care ne luăm libertatea să revenim, menționând de fiecare dată lucrul acesta. „Rostogolirea” unor asemenea materiale, de elaborare proprie, în cărți cu o problematică nedidactică, precum este şi cea de față, se justifică prin rațiuni de economie a efortului şi din obligația, de ordin ştiințific, demonstrativ, de a face referiri la respectivele teorii, cu adăugirile sau comprimările de rigoare şi cu reinterpretările reclamate de obiectivele noului studiu.

Contribuții la studiul dominației în secolul al XIX-lea

Secolul XX este unul în care omenirea se confruntă cu un tip nou de imperialism, care nu decurge din expansiunea unui *popor dominator*, a unei cuceriri militar-administrative, a unei *puteri continentaliste sau maritime* ori a unei *civilizații comerciale dominante,* ca în cazul vechiului imperialism, ci se propagă pe cu totul alte

căi. Noul imperialism este esențialmente derivat din altfel de tendințe dominatoare, precum tendința forței banilor spre stăpânirea lumii, ori a unor doctrine „revoluționare" spre transformarea lumii prin *revoluții* menite să aducă o formă de dominație regională şi, finalmente, mondială (ca în exemplul doctrinei comuniste, marxist-leniniste cu toate variantele ei, de la varianta troțkistă la cea maoistă, stalinistă, guevaristă etc.) sau prin *reforme,* fără de vreo considerație pentru tradiții, culturi ori popoare. Noul imperialism decurge şi din tentația unor metropole de a obține controlul asupra marilor spații (atlantist, continentalist sau eurasiatic, central-european, pacific, mediteranean, cu nordul Africii cu tot, evident); din tendința spre hegemonie în cadrul unui „mare spațiu" (*Grossraum*, cu termenul lui Smith, ori *panidee,* cu termenul lui K. Haushofer); din jocul de interese al marilor corporații supranaționale şi transnaționale etc. Supremația poate fi dobândită şi prin tendința dominatoare a unor curente culturale şi ideologice, tendință izvorâtă din năzuința de a dobândi controlul spațiului mental la scară globală. Exemplul cel mai cunoscut de imperiu ideologic a fost acela al *Imperiului Marxist* susținut de rețeaua Internaționalelor comuniste, care, finalmente, au reuşit să preia controlul Imperiului Rus deviindu-l întrucâtva de la linia lui originară, adică înlocuind orientarea slavofiană şi creştină din imperiul țarilor cu una anticreştină şi internaționalist-antinațională. Imperiul Marxist sau Bolşevic s-a zidit pe suportul rețelei partidelor direcționate de comisari politici din aceeaşi stirpe para-religioasă cu cea identificabilă în tipologia unui Robespierre de la care s-a păstrat, se spune, celebra „sentință": „nu ne vom opri până când ultimul nobil nu va fi spânzurat cu intestinele ultimului popă"[1]. Nu susținem, evident, că lumea va evolua doar spre cele câteva tipuri de imperialism, dar avertizăm asupra necesității unei tipologii. Variația multi-axială a unei asemenea tipologii ne îngăduie să distingem două dintre formațiunile neoimperialiste predominante în epoca postmodernă: *plutocratice şi ideocratice,* adică acele forme de imperialism derivate fie din puterea banilor, din care se hrănesc plutarhiile (oligarhii banilor şi ai băncilor), fie din suprematismul unei ideologii, care rostogoleşte pe scena lumii teribile ideocrații, care au propovăduit exterminarea de masă şi de clasă în numele şi la adăpostul unei ideologii. Reamintim, la startul acestui studiu, rădăcina etimologică din care derivă noțiunea de imperialism şi anume latinescul i*mperium*. Acesta, precum se ştie, derivă, la rândul său din *imperare*, a comanda. Acest *drept de comandă* revenea în Imperiul Roman „magistraților cu *imperium*", ceea ce înseamnă că aveau drept de *comandă militară,* şi cu *autoritatea (potestas)* derivată din *puterea poziției de membru al Senatului* roman. Imperialismul generic acoperă toate formele de exprimare a pretenției unei puteri de a comanda la scara lumii, ori a unui spațiu care aspiră, la rândul său, spre o poziție hegemonică în lume. Noul imperialism, spre deosebire de imperialismele istorice cunoscute, nu mai derivă dintr-o dominație administrativ-militară, precum s-a precizat, ci poate să decurgă şi din manifestarea altor forțe, formațiuni şi protostructuri, precum ar fi cele derivate din puterea banilor, ori din puterea conferită de marile corporații, fixându-şi rădăcinile, însă, şi în puterea discursivă a unei ideologii dominante, precum a fost doctrina bolşevică ori doctrina neoliberală a fundamentalismului pieței, care-i grupează pe cei ce ce-şi întemeiază gândirea şi afacerile pe *teoria piețelor eficiente* accentuând fundamentalismul pieței. În fine, precum s-a amintit deja, am putea să ne referim la

[1] Asupra unei prezentări a epocii revoluționarilor, a căror țintă, a fost demolarea „acoperişului evului mediu", vezi Robert Nisbet, *The Sociological Tradition*, Heinemann London, 1967.

cazul Imperiului Marxist al bolşevicilor ca la un exemplu istoric de imperiu ideologic, creat adică de forța dominator-discursivă şi represivă a unei ideologii şi a corporației intelectuale din spatele ei. Vom începe excursul nostru printr-o succintă invocare a unor tradiții de gândire care fie au justificat emergența noului imperialism, fie au încercat să i se opună demistificându-i *rațiunea opresoare*. Cele două tipuri de *formațiuni neoimperialiste* dintre cele amintite, şi anume cea *de tip plutocratic* şi cea *de tip ideocratic*, au o caracteristică comună: deficitul, spre absență, al sensibilității față de problemele şi suferințele colectivităților omeneşti şi lipsa oricărui devotament față de formele de afirmare identitară a popoarelor. *Neo-imperialismul plutocratic* se fondează pe *nulitatea sentimentelor sociale*, pe un deficit structural propriu relației băneşti, a banului. El are la temelie, ne spune Tönnies, tipul de *relație societală*, adică acel tip de relație socială bazată pe *separarea sufletească* a indivizilor, care sunt totuşi legați între ei tocmai prin legătura impersonală a banului, a contractului şi a convenției, cele trei forme de obiectivare a unei legături între cei ce rămân complet indiferenți unii față de alții. Este cunoscută definiția acestui tip de relație, citată de către Tönnies din textul lui Marx: „dependența omnilaterală a indivizilor indiferenți unul față de altul constituie legătura lor socială”. Condiția legăturii sociale în acest tip de societate este separarea şi totodată dependența omnilaterală a indivizilor indiferenți unii față de alții, care deci interacționează în chip mecanic, rece, externalist, fără niciun implicat sensibil. Când tipul acesta de indiferență denumită ban (indiferența reciprocă este miezul relației băneşti) devine principiul emergenței suprastatului şi deci a unei subordonări mondiale a popoarelor față de puterea banului (o subordine zidită din materia numită insensibilitate şi deci din fiziologia singurătății) vorbim despre un *neoimperialism plutocratic, despre o plutarhie mondială. A doua trăsătură a neoimperialismului este tendința elitelor locale spre „subalternizare” (Grosfoguel) față de o elită dominantă din care-şi fac scut amăgitor în fața multiplelor amenințări care vin de la săraci, de la umiliți, de la dezordini, adică dinspre curentul anarhic*. De aceea, noii preşedinți din societățile sau statele periferiale ale sistemului neoimperialist nu mai au, nici pentru ei, nici pentru popoarele lor, suveranitate; *ei sunt complet obedienți, subalternizați cu totul față de marile metropole şi față de cei puternici din statele metropolitane, ori din clasa funcționarilor marii finanțe, ori în fața şefilor din umbră ai marilor corporații, deopotrivă economice şi ideologice*. Era (epoca) preşedinților autonomi, suverani, s-a încheiat după cele două revoluții neoimperialiste, cea din octombrie-rus, cu care debuta Imperiul Marxist, şi cea din decembrie-central european, cu care debuta *neoimperialismul informal* al erei globale. Revoluțiile din crescentul nordic al Africii sunt actul care definitivează sistemul global în arealul său mediteranean, astfel că noul *Continent atlantic* (America şi Occidentul european), dimpreună cu *Eurafrica* sunt deja integrate acestui nou sistem. Este foarte probabil ca prin aranjamentele cu candidatele la suprastatul eurasiatic să se obțină şi ultima verigă a sistemului global şi anume tocmai *veriga marelui spațiu eurasiatic*. Cele trei mari spații ale planetei: Euratlantica, Eurafrica şi Eurasia sunt şi cele care organizează triaxial planeta. În câmpul acesta se propagă forțe subterane care amenință planeta cu un tip nou de primejdie: dezaxarea, primejdie care se întrevede în noua ciocnire dintre puterile imperialismului oriental şi puterile imperialismului occidental. Acorduri precum cel pe care s-a ridicat edificiul BRIC (acordul dintre Brazilia, Rusia, India, China) sunt o dovadă că între puterile Orientului şi puterile Occidentului care controlează pe deplin Eurafrica, Continentul atlantic (Euratlantica), relația este una de

confinii multiple şi nu de confluenţă. Faţă de această eră de neoconfinii, statele mici şi mijlocii nu pot ridica preşedinţi prea stăpâni pe situaţie, decât dacă aceştia combină *caractere puternice, înţelepciune diplomatică, energetism creator*, ceea ce este foarte rar, dacă există (cu toate că exemple precum cel polonez sunt încurajatoare). Noul imperialism induce subalternizare, cum arată Grosfoguel. La strigătul slabilor, al obidiţilor şi al umiliţilor elitele obediente n-au alt răspuns decât refugiul sub acoperişul subalternizării faţă de cei mai tari ca ei aruncându-şi popoarele în şi mai mare umilinţă, în şi mai mare opresiune şi dispreţ. Fenomenul acesta este faţa ascunsă a trăsăturilor pe care R. Cooper le identifică în peisajul lumii postmoderne: „dispariţia distincţiei dintre afacerile interne şi externe, amestecul (...) în afacerile interne şi supraveghere mutuală, (...), irelevanţa graniţelor etc.”[2] „Lumea postmodernă”, în care trăiesc astăzi popoarele Europei, chiar dacă trăsăturile tipologice ale unei asemenea lumi sunt diferenţiat întrunite de popoarele europene, este, în esenţa ei, neoimperialistă, ne sugerează acelaşi autor, deşi el atribuie acestei noi ordini semnificaţie pozitivă, eliberatoare. Lumea postmodernă, concept redefinit în termeni mai degrabă pozitivi de către R. Cooper (P. Michael foloseşte termenul de „stat postmodern”, iar F. Lyotard se referă de-a dreptul la o „condiţie postmodernă”), se afirmă în orizontul unui nou tip de ciocnire, o tensiune globală triadică, aceea dintre *trei lumi istorice*, tipologic distincte: *lumea premodernă, lumea modernă şi lumea postmodernă* (aflate în coliziune pe *verticala temporală*, aşa cum cele trei mari spaţii, tocmai menţionate, se află situate într-o coliziune pe *orizontala planetei*). Cele două câmpuri de propagare a confiniilor dintre lumi şi spaţii indică două câmpuri ale dezaxării potenţiale a lumii noastre. Afirmarea lumii postmoderne este acompaniată şi ea de fenomenul neoimperialist. Valorificând studiile lui R. Cooper, Peters Michael, Harvey etc., Veronica Dumitraşcu şi Lucian Dumitrescu sintetizează trăsăturile acestui nou tip de liberalism sub conceptul cu o largă circulaţie deja, de „neoimperialism liberal”[3].

Noul imperialism şi sfârşitul erei preşedinţilor suverani. O ipoteză asupra tranziţiei bicontinentale de după 1989

Se cuvine făcută remarca, deocamdată în trecere, că noul imperialism s-a ivit şi ca un *imperialism de frontieră*, adică la întâlnirea dintre cele două mari puteri megaspaţiale, *puterea atlantistă şi puterea continentalistă* (întâlnirea liderilor Apusului euratalantic şi ai Răsăritului sovietic în 1989 la Moscova şi apoi la Malta confirmă această aserţiune), şi acesta este cadrul care face comprehensibil marele *domino al căderii regimurilor autoritariste spre dictatură şi naţionaliste din Europa Răsăriteană şi din nordul Africii, ori din Orientul Apropiat*, de la Ceauşescu, Honecker, Jivcov, la întârziatul Miloşevici, la Mubarac, Gaddafi, Hussein etc. Toţi aceştia au fost, într-o măsură variabilă, conectaţi la *politicile de containment* ale puterilor maritime, în frunte cu SUA, faţă de puterea continentalistă a Imperiului Sovietic eurasiatic, în genere faţă de nucleul marelui spaţiu eurasiatic aflat sub hegemonia Imperiului ateu Sovietic.

---

[2] Cooper Robert, „The new liberal imperialism”, Observer Worldview, Sunday, 7 April, 2002. Apud Veronica Dumitraşcu, *Uniunea Europeana şi imperialismul neoliberal,* în partea a II-a a volumului de faţă.

[3] Asupra teoriilor lui R. Cooper şi a imperialismului neoliberal vezi capitolul semnat de Veronica Dumitraşcu din volumul de faţă.

Strategia ciocnirii blocurilor făcuse extrem de util principiul recrutării naţionaliste a elitelor locale şi deodată cu aceasta şi prototipul preşedinţilor suverani, căci tipul de recrutare internaţionalistă ar fi fost uşor de canalizat în favoarea sistemului care tocmai trebuia răsturnat. Aceasta a fost conjunctura *reţelei naţionalismelor rimlandului,* adică al centurii statelor de ţărm, care compun fâşia de frontieră între cele două mari spaţii aflate în conflict: maritim euratlantic şi continentalist eurasiatic. Se ştie că fundamentaliştii afgani, dar şi preşedinţi precum Mubarac, Hussein, Ceauşescu însuşi, s-au ridicat într-un mediu internaţional marcat puternic de politicile de containment ale NATO, au fost agreaţi de Washington şi unii dintre ei chiar au folosit conjunctura aceasta iniţiind politici developmentaliste care, în mod paradoxal, au generat efecte de sărăcie la scara popoarelor, ceea ce explică rapida cădere a liderilor atunci când conjunctura internaţională a făcut inutilă strategia containmentului. Scurtul intermezzo naţionalist, combinat cu politici tampon şi de încercuire geostrategică (containment) la o scară aşa de extinsă, a fost marea iluzie din care s-au nutrit elitele acestor state mici şi mijlocii, care, o clipă, au crezut în politicile lor de dezvoltare independentă şi de suveranitate naţională. Epoca acestor politici trecuse însă, şi fostele corporaţii industrialiste naţionale, care se afirmaseră sub protecţia statelor naţionale, s-au prăbuşit imediat ce respectivele state au fost slăbite spre anihilare, începând chiar cu a doua zi de după renunţarea la politica de containment. A rămas, de aici, o învăţătură amară pentru corporaţiile naţionale: tocmai factorul care le făcuse puternice – adică protecţia statului – s-a dovedit a fi şi factorul marii lor slăbiciuni, fiindcă tocmai statul intrat în mâna unor grupări oligarhice le-a şi lichidat. Fără de conlucrarea cu statul, care între timp rupsese alianţa cu propriile sale corporaţii, acestea n-au mai putut supravieţui şi astfel s-a dezlănţuit *urgia prăbuşirii industriilor răsăritene*, care nu fuseseră toate necompetitive, adică reductibile la „o grămadă de fiare vechi”, cum s-a exprimat unul dintre primii miniştri răsăriteni. Vremea *corporatismului naţional* trecuse şi singura cale, care ar fi permis o emancipare economică a naţiunilor mici şi mijlocii, adică o alianţă nouă a statului cu corporaţiile, s-a dovedit inabordabilă în conjunctura tranziţiei, după înfrângerea sistemului şi a statelor din sistem. Noul imperialism s-a arătat astfel în toată grozăvia puterii sale, şi bâlbâiala politicilor tranziţiei arată cât de greu este pentru aceste naţiuni să-şi găsească un drum propriu într-o conjunctură dominată cu totul de formele şi formaţiunile noului imperialism al epocii postmoderne. Modul în care s-a derulat strategia discursivă a tranziţiei ne arată şi un alt aspect şi anume cât de împletit este *neoimperialismul economic* cu cel *ideologic* în noua conjunctură. Neoimperialismul ideocratic, spre deosebire de cel economic, se fondează pe instrumentul terorii cenuşii, adică pe *terorizarea minţii*. În toată aria dominată de imperialismul bolşevic, în Rusia şi în ţările satelite, de pildă, intelectualii nealiniaţi au sfârşit în puşcării. Mari conştiinţe naţional creştine, precum Mircea Vulcănescu, Anton Golopenţia, Valeriu Gafencu etc., adevăraţi sfinţi ai Gulagului, şi-au sfârşit viaţa în puşcăriile noului imperiu ideocratic marxist. Însă formele *terorii cenuşii*, e drept că mult mai insidioase, nu lipsesc nici aripii drepte a noului imperialism, chiar dacă nu se ajunge până la *instrumentul Gulagului*. Cruciada actuală împotriva simbolurilor şi a însemnelor creştine în statele metropolitane, care, deşi se autodeclară hiperdemocratice, nu se sfiesc să veştejească ori să condamne explicit, în numele corectitudinii politice, purtarea crucii la gât ori afişarea ei în spaţii publice etc. Insensibilitate şi/sau teroare, iată variantele celor două neo-imperialisme, la care facem referire, cel plutocratic şi cel ideocratic. Indiferent cum s-a numit imperiul ideocratic în

şi sub speța lui istorică: sovietism, bolşevism, comunism, troțkism, stalinism etc., acesta a avut aceleaşi trăsături, dintre care le enumerăm pe acestea: a) recrutarea elitelor s-a bazat pe aderarea la o platformă ideologică al cărei suport era constituit dintr-o *rețea internaționalistă, în nici un caz din grupări de orientare naționalistă, chiar dacă în compoziția bazei de recrutare* a elitelor se regăsesc şi *grupări indigene;* b) principiul constitutiv al unei asemenea elite este aderența la o *ideologie internaționalistă* antinațională şi totala indiferență, spre adversitate, față de ideea de Dumnezeu, deci nihilism integral; c) celor două trăsături li se adaugă, în plan antropologic, o teribilă *voință de putere*, pe care Nietzsche a predicat-o în toată grozăvia ei; d) a patra trăsătură a imperiului ideocratic constă în practicarea *dictatului ideologic* şi a terorii ca *instrumente de guvernare*. Iată de ce am inclus aici o sinteză a ideilor unora dintre exponenții revoluționarismului, un curent care a pus stăpânire pe mentalul veacului al XIX-lea redefinind ideile de libertate, dreptate, în afară şi fără de Dumnezeu, fără de tradiții, fără de „vechile amintiri”. Noul imperialism s-a născut într-un asemenea *mediu spiritual* (devenindu-i principalul vehicul) fiindcă cei fără de memorie, cei fără de credință în Dumnezeu, cei fără de conştiința istoriei lor pot fi supuşi, dominați, subalternizați fără dificultate.

O asemenea întorsătură ține de fenomenul postmaterialist care însoțeşte neoimperialismul cultural al epocii noastre când foarte mulți redescoperă sacrul în chip desfigurat, cum remarcă M. Eliade, adică sub forma „religiozității maimuțărite”. În locul credinței în Dumnezeu, falsa religie promovează credințe deviate: în idoli, în genere, în alte entități şi puteri decât cea divină, cărora le atribuie funcții salvatoare, intervenții şi efecte miraculoase în care văd sursa fericirii şi a eliberării, precum ar fi idolatria consumului, credința oarbă într-o ideologie, cum au fost ideologia din care s-au nutrit revoluțiile veacului al XVIII-lea şi al XIX-lea, ori ideologia comunistă, sau cum este ideologia şi credința oarbă în eficacitatea piețelor, ceea ce este nucleul fundamentalismului pieții, ori credința în puterea supremă şi unică a rațiunii umane (esența antropocentrismului omului modern şi postmodern, opus teocentrismului omului tradițional), sau încredințarea în accesarea pe cale inițiatică a unor puteri secrete, ca în speciile diverse de esoterism etc. Fenomenul acesta al „religiozității maimuțărite” domină veacul al XVIII-lea şi al XIX-lea, ca răspuns deviat la criza spiritualității moderne europene şi la diminuarea religiozității în tot intervalul tranziției de la societățile tradiționale la cele moderne.

Revoluționarismul şi gnoseologiile agresive ale noii epoci. Neoimperialismul cultural[4]

Această criză şi fenomenul religiozității maimuțărite se vor prelungi în cea de-a doua tranziție, cum o califică R. Cooper, anume de la „lumea modernă” (cu sistemele ei, cu ideologiile ei, cu secularismul masiv dimpreună cu cele două fiice ale secularizării – ateismul şi antropocentrismul, credința că omul este centrul universului şi nu Dumnezeu) la „lumea postmodernă”, în care nu se mai crede în nimic, se relativizează totul în numele dreptului individului de a suspenda autoritatea oricăror

[4] Acest subcapitol foloseşte părți redactate de autor în cărțile sale, *Istoria sociologiei. Perioada marilor sisteme* şi *Enciclopedia sociologiei universale*, în principal. Evident că materialul inițial a fost regândit în raport cu referențialul acestei lucrări.

tradiţii, a religiozităţii însăşi etc., încurajându-se pretenţia de a te încredinţa doar autorităţii minţii tale, a gândirii tale, a „căii individuale”, ca alternativă la „calea divină”, la toate învăţăturile tradiţionale, la credinţele, la sentimentele şi la „amintirile colective” (amintirea eroilor, a sfinţilor, a marilor figuri ale spiritualităţii unui popor), comune unor mari colectivităţi sociale, precum ar fi popoarele. Un mare „ideolog” al secolului al XVIII-lea, J.J. Rousseau (n. 28 iunie 1712 - d. 2 iulie 1778), milita pentru emanciparea de „prejudecăţile părinţilor”. Pentru ca oamenii „să fie liberi şi înţelepţi” ei ar trebui „să fie eliberaţi deopotrivă de vechile amintiri” (*old memories*) şi de „prejudecăţile întreţinute de asocierile şi simbolurile tradiţionale”[5]. Este promovată, iată, o invitaţie, deocamdată blândă, la părăsirea tradiţiilor, a simbolurilor, a memoriei colective, a instituţiilor tradiţionale, chiar a unora dintre dogmele şi riturile religiozităţii creştine, în numele „drepturilor naturale”. Acesta este modelul din care derivă imperativul revoluţiei universale, sora geamănă a noului imperialism. „În mintea revoluţionarilor secolului al XIX-lea”, „Revoluţia devenise un model obsesiv”. Iată care era concepţia Revoluţiei: „Trebuie să remodelezi (*refashion*) integral un popor dacă doreşti să fie liber, să distrugi prejudecăţile lui, să-i alterezi obişnuinţele, să-i limitezi necesităţile, să-i smulgi viciile, să-i purifici dorinţele (...) Tranziţia unei naţiuni oprimate la democraţie este ca un efort prin care natura se trezeşte la existenţă din nimic.”[6]

Cel ce urma să elibereze poporul era *revoluţionarul* care respinsese orice recurs la inspiraţia vreunei învăţături tradiţionale, ori la ideea de Dumnezeu. Imperativele: egalitarism, libertate, raţionalism, autonomism, erau socotite imperative şi valori *eliberatoare şi purificatoare*, adică erau invocate în *lupta contra tradiţiei, a religiei, a vechilor simboluri, a miturilor, în genere a învăţăturilor consacrate din străvechimea timpului*. Totul era promis pe cale naturală (naturalistă) şi prin lucrarea raţiunii ca autoritate supremă şi autonomă, adică fără de Dumnezeu şi fără de autoritatea îndrumătoare a vreunei tradiţii. Nimic nu mai era păstrat din istorie, din tradiţie ori din credinţă, totul era promis pe cale naturală şi prin lucrarea raţiunii umane autonome, revoluţionară sau reformatoare, după caz, suprem „purificatoare” şi, evident, fără de Dumnezeu. Autoritarismul acestui curent contracultural, fără de Dumnezeu şi totuşi globalist, este una dintre trăsăturile neoimperialismului cultural. Neoimperialismul cultural înseamnă, iată, triumful contraculturii prin opera revoluţionarismului, a reformismului abstract etc. De ce „imperialism cultural”? Pentru că triumful pieţei are nevoie de oameni care-i ascultă comenzile. B. Cohen o spune răspicat: „Aceasta înseamnă că ele (corporaţiile) trebuie să fie implicate în transmiterea internaţională de valori şi mode. (...) În opinia radicalilor, aceasta conduce la «imperialism cultural», la distrugerea autonomiei culturale locale; acest fenomen este adesea denumit «imperialism coca-cola».”[7] Prin urmare, neoimperialismul revoluţionarist al secolului al XIX-lea, ca specie de imperialism cultural, conţine toate liniile, toate motivele şi toate îndemnurile neoimperialismului epocii postmoderne, semn că elitele postmodernităţii sunt complet necreative, ceea ce, în vederile lui Toynbee, înseamnă condamnarea civilizaţiei însăşi la stagnare şi criză endemică din care i se va trage

5 R. Nisbet, *op.cit.,* p. 49.
6 Citat de J. Morely în *Biografia lui Rousseau*, London, 1915, II, 132, apud Nisbet, *op.cit.*, p. 40.
7 Cohen, B., „*The Question of Imperialism. The Political Economy of dominance and Dependence*”, New York, 1973, p. 162.

moartea, finalmente.

„Statul de drept”, în vederile dintâi ale noului „imperialism cultural”, urma să fie edificat de revoluție prin răsturnări axiale în cultură menite a schimba reperele spirituale ale societăților. Totul se încadra în ceea ce E. Service va denumi „war for men's mind”, războiul pentru cucerirea minților. Lucrul acesta nu s-a putut face liniar, ci prin marile răvăşiri, răscoliri ale revoluțiilor şi reformelor rupte de orice îndrumare religioasă şi populară. Revoluțiile au fost până la un punct folosite eficient de noul imperialism pe fațeta lui contraculturală. Acțiunea purificatoare a revoluției se baza pe o prezumție, aceea a *imanenței fundamentelor statului de drept,* încorporate în „omul bun şi rațional de la natură”, capabil să edifice o „societate rațională”, fără vreun apel la învățăturile revelate şi deci la lucrarea proniatoare a lui Dumnezeu. Un asemenea concept închide în el mai degrabă o „speranță ideologică” decât o „reprezentare sociologică asupra mersului istoric real”. Negăsind valorile „societății raționale” şi ale „statului de drept” în „societatea istorică reală”, teoriile dreptului natural şi ale contractului social le plasează în „ficțiunea” „omului natural”, bun şi rațional de la natură.

În secolul al XVIII-lea ne confruntăm, iată, în numele Tranziției şi al Revoluției, cu această *gnoseologie agresivă a „remodelării întregului popor”*, a *distrugerii memoriei sale* (operație echivalentă cu o *spălare pe creier*), a luptei contra simbolurilor şi a figurilor exemplare ale trecutului său, pentru uitarea evenimentelor-cheie, a ideilor forță ale memoriei colective. Aceasta este esența *etosului compulsiv al Revoluției* şi unul dintre vehiculele noului imperialism. Este drept că epoca încercuia manifestările puterii invocând oarecum abstract exigențele *Legii morale*. Rousseau însuşi, de pildă, a precizat (în *Contractul social*) că „puterea fără moralitate este tiranie, moralitatea fără putere este sterilă.” Robespierre se exprima în acelaşi spirit: „Dacă baza guvernului popular, în timp de pace, este virtutea, baza guvernului popular în timpul revoluției este teroarea şi virtutea; virtutea fără de care teroarea este ucigaşă, teroarea fără de care virtutea este neputincioasă.” [8]

Această „virtute”, va spune Rousseau, îşi are sursa în identificarea „voinței individuale” cu „voința generală”. Separarea (opoziția) celor două conduce la declinul „virtuții” şi deci la anarhie. Acest aspect legic e uitat de teoreticienii actuali ai „societății civile”.

„Conotațiile moderne ale trădării şi subversiunii îşi au originea tocmai în contextul Terorii: fiecare trăsătură este tot atât de inseparabil legată de caracterul democrației de masă moderne pe cât era erezia de caracterul democrației bisericii medievale. Pentru un Saint-Just, inspirat de ferocitatea disciplinată, spiritualizată a inchizitorului medieval, teroarea putea prelua proprietățile agentului de cauterizare: indispensabilă, oricât de dureroasă, pentru exterminarea infecției politice. Tocmai în aceşti termeni îşi puteau justifica revoluționarii secolului al XIX-lea, precum Bakunin, folosirea terorii. Este o justificare ce continuă în secolul al XX-lea - în operele lui Lenin, Trotky, Stalin, Hitler şi Mao. Există, desigur, o mare diferență între realitatea Revoluției franceze şi realitatea totalitarismului secolului al XX-lea, dar există, aşa cum subliniază savanții contemporani precum L. Talman şi Hannah Arendt, urmând intuițiile lui Tocqueville, Burkhardt şi Taine, o continuitate vitală totuşi.” [9]

---

[8] Citat de Robert Palmer, *Twelve who Ruled*, Princenton, 1941, p. 311, apud Nisbet, *op.cit.*, p. 41.

[9] Nisbet, *op.cit.*, p. 42

Nisbet n-avea cum să ştie că cel dintâi savant european care a sesizat filiaţia revoluţiei ruse din cea franceză a fost Nicolae Iorga. Oricum, e de reţinut, că noii profeţi din care se vor nutri doctrinele noului imperialism cultural se iviseră în mediul acela şi numele lor era într-adevăr Lenin, Trotky, Stalin, Hitler şi Mao. Se cere întărită, aşadar, distincţia deja operată dintre noul imperialism economic, neomonetarist, al cărui ultim mare profet este Milton Friedman, şi noul imperialism cultural care îi are ca profeţi pe marii doctrinari ai ideologismului revoluţionar de stânga. Este adevărat că doctrinarii radicalismului revoluţionar criticau, în felul lor, atât imperialismul economic, cât şi anarho-nihilismul revoluţionarismului promovat de Revoluţia Franceză. Aceleaşi consideraţii asupra Revoluţiei Franceze le întâlnim, de pildă, la un sociolog radical precum Ralf Dahrendorf: „Când Revoluţia franceză a luat ultima cotitură spre rău, iar oamenii se revoltau pentru că nu aveau ce mânca, un Robespierre mânios s-a adresat Convenţiei: «Ce înseamnă asta?, a spus el, au Republică şi plâng după pâine? Numai tiranii dau pâine supuşilor. Ceea ce datorează Constituţia poporului francez este libertatea cimentată pe legi umane.» Îl poţi auzi pe Gorbaciov lamentându-se la fel. Ce înseamnă asta, au libertatea cuvântului şi alegeri libere şi se plâng de rafturile goale din magazine?” [10]

Raţionalismul acesta trebuia să măture orice formă de „comunitarism”. Cele două forţe asociate în această direcţie au fost forţele economice şi cele ideologic-legislative. În ideologia revoluţionarilor, un rol esenţial în realizarea „noii ordini” revenea „*ferocităţii disciplinate şi spiritualizate*” a revoluţionarului (virtutea şi teroarea). Acestea au lucrat în direcţia distrugerii tuturor legăturilor care nu se bazau pe *raţionalitatea instrumentală* şi pe ideea dreptului natural. În acest curent au apărut teoriile utilitariste, teoriile individualiste şi cele contractualiste, între care se cuvin menţionate cele ale lui Jeremy Bentham, H. Spencer, economiştii liberali, etc. Economismul, utilitarismul, liber-schimbismul etc., dimpreună cu „aritmetica politică” şi deci cu raţionalismul instrumental au fost forţele în seama cărora fusese aşezată sarcina uriaşă de a demola „acoperişul” Evului Mediu[11]. În această operaţie apare „ruptura” ale cărei consecinţe marchează încă şi astăzi destinul Europei. Structurile mentalului european reproduc încă, întrutotul, această ruptură. Este vorba despre ruptura „comunităţii” de „societate”. Cele două idei îşi vor căuta împăcarea în toate teoriile secolului al XIX-lea şi în prelungirile lor fără a o găsi efectiv.

Schismogeneza modernistă şi deconstrucţia marilor coduri. Noul imperialism trăieşte în atitudinile modernilor

Fenomenul rupturii dintre comunitate şi societate este legat, în mare măsură, de marea zguduire prin care a trecut societatea europeană în prima tranziţie, cea de la tradiţional la modern. Aceasta s-a petrecut printr-un masiv proces deconstructiv. Revoluţionarismul şi luminaţii secolului al XVIII-lea au provocat una dintre cele mai teribile conjuncturi de multiplă fracturare, comparabilă numai cu schismogeneza Quatrocentistă, când, pentru prima dată în istoria lor, europenii Mediteranei au scindat cele două mari surse ale europenismului însuşi: tradiţia greco-romană şi spiritualitatea iudeo-creştină. Mediul acestor multiple fracturi a devenit conjunctura celor mai teribile

[10] Cf. R. Dahrendorf, *Reflecţii asupra...*, p. 72, Bucureşti, 1993.
[11] Nisbet, *op.cit.*, p. 51.

deconstrucţii, dezagregări de coduri sociale din toată istoria Europei. Toate codurile, care au funcţia de a specifica informaţiile în cadrul interacţiunilor omeneşti, au fost deconstruite. Cel mai important este, desigur, codul raportării la Dumnezeu. A deconstrui ceva înseamnă două lucruri. Într-o primă accepţie, a deconstrui[12] înseamnă a descompune şi a recompune ceva şi lucrul acesta poate fi pozitiv. Există însă şi un sens negativ al deconstrucţiei, atunci când deconstrucţia acoperă doar actul demolator. Modernitatea a început, ne spune Nisbet, prin „demolarea acoperişului evului mediu", după care actul reconstruirii nu s-a mai făcut decât în parte şi adeseori pe direcţii eronate. Aşa a fost redefinită religiozitatea, cum o să arătăm, ajungându-se ca în accepţiunea marxiştilor, de pildă, religia să fie socotită „opium pentru popor". De la indiferentismul secolului al XVIII-lea se ajunge la antiteismul secolului al XX-lea, când se edifică primul imperiu cu orientare anticreştină, imperiul bolşevicilor. Familia, un alta cadru de referinţă şi cod social, a fost şi ea redefinită, deconstruită în atitudinile şi manifestările modernilor, culminând cu definiţiile şi manifestările deconstructive postmoderne. În definiţia consacrată de toate codurile juridice, morale şi religioase tradiţionale, familia este definită ca fiind grupul constituit prin unirea conjugală, cu sau fără actul cununiei religioase, a două persoane de sex opus, în vederea vieţii în comun şi în scopul naşterii de copii şi deci al reproducerii biologice a speciei şi, implicit, a perpetuării societăţii omeneşti. În accepţiune postmodernă, familia este deconstruită şi redefinită ca fiind grupul constituit atât prin unirea a două persoane heterosexuale, cât şi a două persoane homosexuale, ori ca fiind un grup de simplă coabitare a două persoane etc. Deconstruirea codului şi deci a referenţialului familial şi reconstruirea lui în triplă accepţiune contradictorie ridică foarte multe probleme de consensualizare socială şi spirituală, de jurisprudenţă etc., pe care omul postmodern le ignoră ori le amână. În general, codurile acestea sau cadrele de referinţă au o funcţie complexă şi ordonatoare, organizând spiritual mintea omenească şi lumea cu toate tipurile ei de relaţii. Odată demolate codurile, funcţiile lor sunt tulburate, blocate, deviate şi ceea ce rezultă este un adevărat război spiritual între membrii societăţii. Cel mai important *cod social şi spiritual* al omului şi al societăţilor omeneşti este, desigur, codul raportării la Dumnezeu, fixat sub forma învăţăturilor, a riturilor, a practicilor fixate prin tradiţie (predania), a ceremonialului religios etc. şi, mai presus de acestea, al amintirii de Dumnezeu în tot şi în toate. În societăţile tradiţionale nimeni nu s-ar fi gândit să pună în discuţie acest cod cu năzărirea nebună că religiozitatea şi deci credinţa în puterea divină şi în lucrarea proniei dumnezeieşti ar putea fi înlocuite cu un alt cod, cum ar fi cel al ştiinţei, de pildă, învestit cu aceleaşi funcţii şi puteri. Revoluţionarii din ambele veacuri de răscoliri aduse de modernitate au făcut lucrul acesta: au pus sub semnul întrebării validitatea acestui cod şi pragul de sus al acestei decontrucţii a fost atins în

---

[12] Constructivismul (reflectivismul, cum mai este denumit) şi deconstructivismul este o abordare sociologică bazată mai curând pe interpretare decât pe date empirice pentru că stările spirituale nu pot fi studiate cu ajutorul metodelor pozitiviste. În acţiunile lor, actorii îşi construiesc identităţile (construcţia socială a identităţii actorilor) şi astfel aşează lumea în sisteme de înţelesuri intersubiective care pot fi studiate numai prin „metode non-pozitiviste", şi aici intervine rolul crucial al sociologiei interpretative. Asupra chestiunii se pot consulta Kratochwill şi Ruggie 1986, Wæver 1996, Price şi Reus-Smit 1998: 261, citaţi de Toru Oga, *From Constructivism to Deconstructivism: theorising the Construction and Culmination of identities,* sursa: http://isanet.ccit.arizona.edu/portlandarchive/oga.html (din care nu cităm spre a respecta exigenţa formulată expres în studiul său postat pe adresa menţionată, limitându-ne doar la invocarea analizelor sale).

cadrul mişcării anarhiste ruse, printr-o lucrare celebră a lui Kropotkin, părintele acestui curent, cu un titlu el însuşi semnificativ: „Anarchist Morality”. Ca să ne dăm seama de amploarea şi grozăvia fenomenului voi cita din opera reprezentativă a autorului rus fiindcă gândirea acestuia este pe deplin reprezentativă pentru curentul deconstructivismului european în toată cuprinderea lui, atât în privinţa sferei (lărgimea cuprinderii), cât şi în privinţa profunzimii deconstrucţiei (stricăciunii). În mod straniu, anarhistul rus îşi declară *imoralitatea* ca pe o expresie a libertăţii, măsurată şi atestată, în vederile sale, de negarea cărţii fundamentale a spiritualităţii europene, Biblia, în care este depozitată toată moştenirea substratului iudeo-creştin al europenilor.

“Voi fi imoral, zice el, şi de ce n-aş fi? Pentru că vrea Biblia? Dar Biblia este doar o colecţie de tradiţii babiloniene şi ebraice, tradiţii colectate şi puse laolaltă ca în poemele homerice, ori precum în poemele basce, ori în legendele mongole de astăzi. Trebuie să mă întorc la starea de spirit a popoarelor semicivilizate ale Orientului?[13]

Trebuie să fiu moral pentru că Im. Kant îmi vorbeşte despre imperativul categoric, o comandă misterioasă care ajunge la mine din profunzimile fiinţei mele şi mă conjură să fiu moral? Dar de ce ar trebui ca acest imperativ categoric să exercite o autoritate mai mare asupra mea decât un alt imperativ care uneori îmi poate comanda să mă îmbăt? Un cuvânt, nimic mai mult decât un cuvânt, precum sunt şi cele de „providenţă” ori „destin”, inventate să ascundă ignoranţa noastră.

Ori poate ar urma să fiu moral îndatorându-mă lui Bentham, care voieşte să mă facă să cred că voi fi mai fericit dacă mă înec voind să salvez un trecător de la înec decât dacă-l privesc înecându-se?”[14]

Am citat *in extenso* pentru a sesiza cât de profundă şi de completă a fost lucrarea deconstructivismului anarho-nihlist al revoluţionarismului secolului al XVIII-lea. Toate codurile sociale şi culturale ale Europei au fost deconstruite, negate, deopotrivă

[13] Nu voi insista asupra combinaţiei de agresivitate şi incultură care, în cartea lui Kropotkin şi în acest pasaj cu precădere, este atât de grosolană. Kropotkin ar fi fost obligat să ştie că nu se pot amesteca tradiţiile babiloniene şi ebraice măcar pentru faptul că babilonienii nu-l cunoşteau pe Dumnezeul adevărat, Care S-a arătat evreilor, căci, cum arată M Eliade, „acest Dumnezeu al poporului evreu nu mai este divinitatea orientală înfăptuitoare de gesturi arhetipale, ci o personalitate care intervine fără încetare în istorie...” cf. Mircea Eliade, Le mythe de l’eternel retour, Paris, Gallimard, 1969, p. 122.

[14] „I will be immoral, and why should I not? Because the Bible wills it? But the Bible is only a collection of Babylonian and Hebrew traditions, traditions collected and put together like the Homeric poems, or as is being done still with Basque poems and Mongolian legends. Must I then go back to the state of mind of the half-civilised peoples of the East? Must I be moral because Kant tells me of a categoric imperative, of a mysterious command which comes to me from the depths of my own being and bids me be moral? But why should this `categoric imperative' exercise a greater authority over my actions than that other imperative, which at times may command me to get drunk. A word, nothing but a word, like the words `Providence,' or `Destiny,' invented to conceal our ignorance. Or perhaps I am to be moral to oblige Bentham, who wants me to believe that I shall be happier if I drown to save a passerby who has fallen into the river than if I watched him drown? Or perhaps because such has been my education? Because my mother taught me morality? Shall I then go and kneel down in a church, honour the Queen, bow before the judge I know for a scoundrel, simply because our mothers, our good ignorant mothers, have taught us such a pack of nonsense? I am prejudiced,--like everyone else. I will try to rid myself of prejudice! Even though immorality be distasteful, I will yet force myself to be immoral, as when I was a boy I forced myself to give up fearing the dark, the churchyard, ghosts and dead people--all of which I had been taught to fear. It will be immoral to snap a weapon abused by religion; I will do it, were it only to protect against the hypocrisy imposed on us in the name of a word to which the name morality has been given!” Pentru lucrarea lui Kropotkin, „Anarchist Morality”, se poate consulta sursa existent pe internet la adresa aceasta: http://dwardmac.pitzer.edu/anarchist_archives/kropotkin/AM/anarchist_moralityI.html

cele religioase, cele sociale fundamentale, precum familia, părinţii, fiii, autoritatea, cele metafizice, prin exponentul de la vârf al codului criticii transcendentale, I. Kant etc. Faţă de amploarea deconstrucţiilor negative, care aşezau totul nu pur şi simplu sub semnul îndoielii, ci sub semnul negării, s-a ivit, din miezul de foc al spiritualităţii europene, marele curent restaurator, prin care au fost repuse la locul lor codurile alungate de curentul revoluţionarismului, cel care va atinge pragul său culminant în cadrul deflagraţiei de anarhie a revoluţiei din Rusia, de aceeaşi specie cu revoluţia franceză.

Dacă vrei să afli temeiul unui fenomen trebuie să procedezi nu pur şi simplu la colectare şi analiză de date empirice, ci la deconstrucţia discursului pentru a identifica principiile, asumpţiile care au prezidat construcţia structurii acelui fenomen, a unei stări, a ordinii, în genere. În cazul culturii europene, lucrul acesta s-a întâmplat în chip fatal prin lucrarea de masivă deconstrucţie a structurilor săvârşită cu violenţă de către mediul revoluţiilor şi, mai înainte, de către luminaţi. Era firesc şi absolut necesar, aşadar, ca după opera aceasta de masivă deconstrucţie spiritul să reacţioneze, adică să procedeze la reconstrucţii şi deci să încerce să recompună codurile. În acest proces s-a născut şi sociologia şi metafizica europeană şi literatura romantică etc.[15] Se reţine, deocamdată, că în mediul masivei deconstrucţii revoluţionare s-au ivit germenii noilor imperii ideocratice la care ne-am referit şi care fac parte din curentul noului imperialism. Am examinat până aici prima trăsătură a imperiilor ideocratice: decostructivismul ideologic al tradiţiilor, în genere, al memoriei sociale.

Noul imperialism, corectitudinea politică şi mafia codurilor

A doua dimensiune a noului imperiu ideocratic decurge din combinarea unui tip de dominaţie cu un discurs antiteist, antipersonalist, antinaţional, anticristic, pseudoholistic. Noul imperialism ideocratic se distinge, iată, prin lupta pe care a declanşat-o împotriva Imperiului din cer al lui Dumnezeu. Miza sa nu mai este doar pământul, ci şi cerul. Cerul era ultima retragere defensivă a omului, un loc de refugiu din calea expansiunii masive, totalitare a noului imperialism. Noul limbaj se bazează pe un tip de codificare a discursului numită „corectitudine politică". Corectitudinea politică relativizează orice *specificaţie „naturală*" (cum ar fi cea de gen ori de etnie) şi

[15] Paradoxal, pentru naşterea sociologiei, marele curent deconstructiv a fost benefic căci a forţat reacţia restauratoare în formula ofensivei spiritului ştiinţific european. Sociologia s-a născut în mediul de multiple fracturi şi negaţii al revoluţiei prin opera restauratoare, reacţionară, a spiritului ştiinţific european. Nu întâmplător, cel ce este considerat părintele sociologiei, Auguste Comte, s-a ridicat din mediul celei ce devenise cea mai anarhizată societate, cea europeană, care parcursese în chip radical şi complet întregul evantai de masive deconstrucţii ale tranziţiei, astfel că sociologia lui Comte s-a născut în cadrul curentului reacţionar de răspuns la provocarea anarhiei societăţii europene. A. Comte este sociologul ordinii, ca răspuns la anarhie, şi paradigma prin care a ajuns la răspunsul fixat în teoria lui este aceea a „evoluţionismului sociologic" combinată cu pozitivismul. Auguste Comte este, iată, fondatorul sociologiei şi, deopotrivă, precum s-a spus, părintele evoluţionismului sociologic, una dintre marile paradigme ale gândirii sociologice din toate timpurile. Lui îi datorăm termenul însuşi de sociologie. Această ştiinţă, în formatul ei teoretic şi paradigmatic european, este cucerirea târzie a epocii moderne, în speţă a ceea ce A. Comte considera a fi „vârsta pozitivă" a omenirii. În viziunea sa omenirea, în întregul ei, parcurge trei vârste, *teologică, metafizică şi pozitivă*. În starea sau vârsta „teologică", ne spune A. Comte, miracolul şi rugăciunea reprezentau echivalentul ideilor de legitate şi de predicţie, care vor deveni idei dominante în era modernă. cf. E. Speranţia, *Istoria concepţiilor sociologice*, Bucureşti, 1943.

supranaturală (cum ar fi apartenența la creștinism) sub motiv că ar fi discriminatorii înlocuindu-le cu specificații trans-naturale şi/sau derivate din erezii polimorfe menite a crea confuzii şi a-l rupe ireversibil pe om de adevăratul Dumnezeu. Un asemenea cod cere şcolilor să scoată crucifixele sau icoanele din şcolile europene şi americane sub motiv că acestea ar jigni familiile necreştine sau fără de religie, cu toate că apartenența la creştinism depăşeşte 87% în multe dintre societățile europene şi americane. Tot corectitudinea politică cere evitarea referințelor de gen atunci când se vorbeşte de familie ca să nu se simtă jigniți cei ce au orientare homosexuală etc. etc. Specificul acestui Neoimperiu derivă şi din profilul elitelor sale, care se afişează sub formula unor *corporații specializate în controlul codurilor*, un fel de *mafii pseudomesianice ale codurilor*[16], capabile să declanşeze pe o scară internațională, adesea mondială, procese ale transmutării şi ale anticulturii. Ieri, mafia codului s-a recrutat printr-o mişcare gravitațional-centripetală cu centrul la Moscova, alternând, altfel spus, între direcția centripetală supranațională (spre un centru ideologic supranațional static) şi direcția centrifugală internaționalistă (rețea cu *centralitate dinamică*). Din primul tip de mişcare s-a născut stalinismul, din al doilea, troțkismul cu organizația adiacentă, Kominternul. La un moment dat cele două au intrat în conflict şi Stalin a crezut că va reuşi să lichideze Kominternul prin decret şi prin excomunicarea lui Troțki. Această iluzie s-a transmis şi revoluțiilor de catifea din 1989 (cu altfel de elite, evident), care au fost mişcate de aceeaşi amăgitoare impresie că odată cu lichidarea partidelor comuniste va fi lichidat comunismul însuşi. În realitate, revoluțiile din 1989 au lichidat *comunismele indigenizate,* nu şi *comunismul internațional* care a ieşit din aceste revoluții întărit sub forma *neocominternului*, deopotrivă instituțional şi virtual (în spațiul celei de-a cincea dimensiuni al internetului). În spațiul românesc operația numită *Raportul asupra comunismului*, cu tentativa de culpabilizare a victimelor şi de „inocentare a călăilor" (M. Ungheanu), este un produs reprezentativ. Elita neo-imperiului se recrutează pe baza unor etichete, precum este cea care derivă din apartenența la o ideologie, ori la un partid de orientare internaționalistă sau supranaționalistă, etichete care n-au nicio legătură cu vreun element al culturii sistemului (național şi mondial). Acestea se fixează în titlurile celor care se selectează în elită. *Altminteri spus, elita noului imperiu nu mai păstrează nicio legătură cu spiritul culturilor şi cu atât mai puțin cu religiozitatea. Ea este trimisă în fruntea noului aparat imperial nu de vreo cultură, nici de vreo religie sau civilizație, ci de o ideologie, care se declară cel puțin areligioasă, dacă nu antiteistă, anațională dacă nu antinațională, aculturală dacă nu anticulturală etc.* Să ne imaginăm o societate în care nu funcționează corelația dintre titlu şi competență (capacitățile cerute de titlu). În acest caz, legea circulației sociale nu se va bloca, iar ceea ce va circula din mase spre elite va fi nu *excedentul unei capacități,* ci *deficitul* ei. Eminescu numeşte acest proces *selecție socială negativă.* Un mediu politiceşte corupt va selecta elemente asemenea lui, corupte, precizează poetul demascând selecția negativă. Pareto analizează cazul în care selecția socială este un joc de „sumă pozitivă" şi ignoră cazul acelui joc al selecției de „sumă negativă", când ceea ce se adună în „elită" (nulitățile purtătoare de titluri fără de acoperire în capacități corelative) dă un rezultat de „sumă negativă". În acest caz, *elita este un loc de acumulare a deficitului social* şi acest deficit se rezolvă pe seama

[16] Asupra acestui fenomen al mafiei pseudomesianice a şcolii, care tinde să controleze mentalul noilor generații, vezi Tudorel Postolache, *Vers un ideal praticable,* Editura Academiei Române, Bucureşti, 2007.

consumului fără de compensaţie, şi se traduce în *parazitism social al „păturii superpuse”* (Eminescu).

Neoimperialismul ideologic şi țintele lui

Prin urmare, neoimperialismele sunt mecanisme de consolidare a acelor sisteme de dominaţie şi guvernare în şi asupra societăților din periferia marilor metropole. Aceste sisteme induc un mecanism aparte de circulație a elitelor. Ceea ce contează, în cadrul selecției sociale este, nu capacitatea, ci titlul dat de apartenența la ideologie, la grupul ideocratic (un partid inter şi/sau supranaționalist), ori „subalternizarea” față de rețelele oligarhice de esență plutocratică, ori ideocratică sau față de puterile hegemonice. Aşa au apărut comisarii politici, indiferent de culoare. Legea circulației elitelor reglează circulația titlurilor sau, cu termenul lui Pareto, a etichetelor, nu circulația capacităților. Pareto face ipoteza normală (valabilă pentru cazul normal) că între etichetă şi gradul de excelență al celui care deține titlul ori o funcție, o poziție, există o relație statistic necesară şi încadrează toate abaterile în clasa excepțiilor nesemnificative. Imperialismele noi, de tip plutocratic, ori cele pur ideologice, de tipul celui marxist, suspendă orice relație între capacități şi etichete sau titluri, astfel că recrutarea conducătorilor se face pe baza aderenței la doctrină, a profilului revoluționar, a certificatelor ideologice, ori a banilor încât nici etnic nici profesional nu se mai poate stabili vreo relație între cel selectat în elită şi corpurile organice ale societății. Conducătorul e rupt de popor, de cultura lui, de credințele lui. Prima ediție, o specie soft, a unui astfel de neo-imperiu a fost aceea a neoimperialismului plutocratic-liberal, când *posesiunea banilor*, abilitatea ideologică, statul demagogic etc., au devenit baza esențială de recrutare a elitelor. Revoluția franceză a fost scenariul de forjare a noului tip de imperialism, instaurat efectiv în cadrul celei de-a doua ediții a imperiului ideocratic, Imperiul Bolşevic, pe care l-au prefigurat, ca proiect, revoluționarii francezi, ne spune Nicolae Iorga. El a fost rodul unui uriaş şi monstruos solipsism. Veacul următor, al XX-lea, va aduce triumful său radical, în formula sa prototipică, aceea a Imperiului Marxist, susținut, spre tragedia poporului rus (căci acesta a dat cel mai mare număr de victime), de sânge rusesc. Astăzi suntem confruntați cu ediția sa neo-neoimperialistă, adică cu ceea ce-ar fi îngăduit să numim *imperialism ideologic neo-marxist, a cărui țintă este spațiul mental controlat prin universalizarea orientării materialiste, antiteiste şi anticreştine, prin anularea specificațiilor naturale ale categoriilor – de gen, de neam etc. – prin reinventarea luptei de clasă sub formula deviată a luptei generațiilor, prin ascensiunea unor mafii ale codurilor care țintesc monopolul în privința controlului ierarhiilor, al selecției, al categorializărilor etc.* Suportul mondial al acestui neoimperialism ideologic este o *rețea de internaționale*, între care şi cea *neocominternistă*, fiecare dintre subrețelele marilor internaționale fiind specializată oarecum în exercitarea predominării virtuale şi de rețea a câte unei zone sau domeniu. Numim acest tip de predominare printr-un termen anume inventat, *web-control*, ținând seama de faptul că este asigurată de câte o subrețea dintr-o rețea mixtă, activă deopotrivă în spațiul fizic şi în spațiul virtual, unde se extinde printr-un areal de *weblog-uri, de platforme online* (networking system). Principala țintă vizată de fluxul agresor al acestui *imperiu semi-virtual* este cultura şi, *ad ultimum*, Dumnezeu Omul, Iisus Hristos, cu învățăturile Sale, cu Bisericile Sale, cu sfinții Săi şi cu noii Săi vestitori. Pe de altă parte, fiind rupt de orice lucru natural, neo-imperialismul îşi face

țintă de agresiune din toate cele naturale, fireşti. El va folosi, precum s-a precizat, pentru legitimarea orientărilor sale antinaturale, jargonul ideologic al „corectitudinii politice". În elite se vor selecta inşii *anti-* (anticreştini, antinaționali, antiteişti, în genere, anticulturali, adică ridicați împotriva tuturor formelor cultului, instaurând zeflemeaua acolo unde este sfințenie şi cult al cuvântului, al familiei, al onoarei, al adevărului, ironizând totul cu o ironie a sentimentelor mediocre, dar agresive). Legea personalității face loc legii mediocrității.

Neoimperialismul imperiilor de imitație sau de substituție

Neoimperialismul are o particularitate față de cel derivat din expansiunea imperiilor clasice. El nu se mai oboseşte să reconstruiască integral ordinea lumii, ci se limitează la impunerea unei subordini la al doilea etaj al sistemului, în aria sa periferială de expansiune. Neoimperialismul preia, adeseori, în cadrul procesului de extindere a dominației, pur şi simplu moştenirea imperială (legacy of the empire) a vechii metropole, astfel că regăsim şi în cadrul neoimperiului modelul celor două etaje ale ordinii: un tip de ordine hegemonică la etajul metropolei şi deci al ariei metropolitane, articulată cu o subordine bazată pe externalizări multiple la etajul popoarelor dominate. Cazul clasic de imperiu în antichitatea europeană este acela al Imperiului Roman, de pildă, care a edificat atât ordinea romană (*ordo romana*) în spațiul mediteranean, cât şi o *subordine romană* (mai exact, neoromanică) la periferia imperiului, din Egipt şi până în Sciția şi la marginea germanică a imperiului, atrăgând în procesul reconstrucției ordinii toate popoarele, inclusiv pe cele din periferie. Imperiile care-au succedat Imperiului Roman, față de imperiile primare ale antichității, sunt, de regulă, necreative, atât în metropolă, cât şi în periferie (căci se mărginesc să preia de-a gata moştenirea carcasei imperiilor primare). Aşa se face că, lipsindu-le creativitatea în metropolă, noile imperii (de fază secundară, începând cu anii 600 d.H., în Apus, şi cu intervalul de după căderea Constantinopolului în Răsărit), n-au mai reuşit să fie decât *imperii de substituție sau de imitație*, cu sintagmele lui Iorga, şi nicidecum imperii creatoare. Ele n-au fost creatoare în metropolă şi, pe cale de consecință, n-au indus un impuls creator nici elitelor din periferia imperiului, adică din corpul popoarelor supuse. Aşa a fost şi imperiul târziu sovietic: lipsindu-i creativitatea în metropolă el a indus ascensiunea unor elite total necreative în periferie, unde singurul instrument de exercitare a puterii şi de guvernare a fost derivat din simpla imitare a metropolei (planurile cincinale, colhozurile rezultate dintr-o colectivizare forțată, industrializarea bazată pe acumulare comunistă de capital etc.), iar agenții lipsiți de creativitate ai acestei subordonări forțate au fost comisarul roşu şi grupul opresor al consilierilor sovietici, de proveniență eterogenă, în spatele cărora veghea brațul înarmat al suprastatului opresor, genocidal. La fel s-a întâmplat cu moştenirea Imperiului Bizantin, de la care noul Imperiu al sudului, cel Otoman, a preluat carcasa în care şi sub care a turnat sultanatul în aria metropolitană a imperiului, îngăduind totuşi popoarelor supuse, nemusulmane, să-şi propage mai departe cultura şi spiritualitatea proprie în cadrul aşa numitelor milett-uri (cele circa cinci milett-uri creştine). În Metropolă au schimbat totuşi, progresiv, mediul spiritual astfel că în Capadocia şi Antiohia, care au alcătuit altădată aria metropolitană a Bizanțului, au suprimat cu totul creştinismul şi au altoit peste popoarele acestea o spiritualitate cu totul diferită, cea islamică, adică au islamizat aria metropolitană. Peste Agia Sophia au

aşezat semiluna, înlăturând Crucea, şi au încorporat marea catedrală între minarete, substituind simphoniei bizantine monodia muezinilor. Putem spune, de aceea, că neoimperialismul îşi are prima sa ediţie în cadrul procesului de instaurare a imperiilor de substituţie sau de imitaţie, astfel încât astăzi Răsăritul acesta european se află într-un al treilea stadiu neoimperialist, după cel al imperiilor de substituţie şi al neoimperialismului fiscal-comercial cu care a debutat capitalismul răsăritean. Instaurarea imperiului sultanilor a fost pentru aria Orientală prima ediţie a neoimperialismului stadial şi el are câteva trăsături distincte, pe lângă cele proprii imperiului clasic. *Prima trăsătură este deconstrucţia hărţilor mentale*. Aceasta distinge imperiul clasic de neoimperiu. Neoimperiul peticeşte spiritualitatea şi spaţiul mental din aria sa de expansiune, astfel că nimic nu mai rămâne din vechea ordine spirituală. Este asemenea unui cancer. Popoarele şi limbile se amestecă şi unele popoare chiar dispar, cum s-a întâmplat cu popoarele capadociene, atiohiene şi cu poporul aromânesc de la sudul Dunării. Neoimperiul marxist a fost cel mai cumplit căci a suprimat spiritualitatea ortodoxă în aria metropolitană instituind prima parareligie nihilistă din istorie la rang de religie a imperiului. Operaţia a fost totală în metropola imperiului, în toată aria metropolitană, numită URSS, şi parţială în periferia imperiului, adică în ţările lagărului, unde s-a admis un fel de dualism asimetric, căci aici Biserica, fiind alungată din cetate, a fost admisă la marginea societăţii cu cele două sau trei rituri ale ei: botezul, cununia şi înmormântarea, dar numai pentru păturile neîncadrate în aparat, interzicându-se cu totul oficierea acestor rânduieli celor care ocupau locurile centrale şi secundare din aparatul instituţiilor comuniste. Cununiile religioase, ca şi botezul, erau săvârşite de regulă în secret atunci când nu erau pur şi simplu ocolite de către membrii de la vârful nomenclaturii. În spaţiul românesc din prima fază a regimului comunist, reprimarea Bisericii a fost perfecţionată în cadrul antiumanei operaţii de reeducare, care a slujit ca experiment pentru o posibilă reeducare a restului societăţii. Această particularitate a neoimperiului explică faptul că noua „elită” politică nu avea nevoie de specialişti, ea recrutând persoane dispuse să distrugă, nu chemate să construiască. Neoimperiul a promovat pseudo-elite malefice cu vocaţia distrugerii minţii umane, iar chestiunea aceasta a fost sesizată de marile personalităţi ale spiritualităţii româneşti, de vreme ce un Petre Ţuţea declara că a refuzat varianta emigrării dorind să verifice puterea de rezistenţă a celulei româneşti la efectul dezagregant al „ciumei roşii”, cum se exprima el. Prin particularitatea acestei vocaţii nihiliste a neoimperiului marxist se explică generalitatea procesului de selecţie socială negativă în tot imperiul şi deopotrivă faptul că neo-neo-imperiul actual (neo-kominternul) este compus din paraelite aproape exclusiv disolutive, nihiliste, anticreştine şi antinaţionale. Fenomenul acesta specific răsăritean nu este rupt de amploarea nihilismului postmodern, promovat sub forma unui adevărat tsunami, inclusiv în mediul unor universităţi, de către cercurile neo-troţkiste ori nihiliste pur şi simplu. Să reţinem, iată, că neoimperialismul este un proces istoric tristadial: el debutează prin edificarea imperiilor de substituţie sau de imitaţie, se propagă, în stadiul al doilea, ca neoimperiu colonial şi, mai departe, în stadiul al treilea, ca imperialism informal de tip global. Asupra acestuia vom insista în cartea de faţă fără a ocoli însă trimiteri geoistorice la imperialismul de stadiu secundar, context în care vom aduce sub examinare secolul fanariot şi dualismul din Transilvania şi evident, la faza primară a imperialismului de stadiu terţiar, invocând în sprijin teoriile lui Mihai Eminescu (prin reluarea unor capitole dedicate acestei chestiuni din alte două cărţi ale mele, oricât de radicală va fi riposta unora la acest procedeu). Am

precizat că neo-imperiul îşi recruta elitele din familii străine ori rupte sufleteşte de coetnicii locului, de cultura lor, de religiozitatea lor, de orice religie în genere. În al doilea rând, neoimperiul provoacă o adevărată fractură între structura comunitară a poporului supus şi structura funcţional-instituţională a statului. O atare fractură face posibilă selecţia negativă a pseudoelitelor imperiului, de la cele metropolitane la cele din statele periferiale. În al treilea rând, este bine să sesizăm că, în periferia imperiului, se poate declanşa o adevărată mişcare antisistemică care poate să îmbrace formula unei reconquiste naţionale, adică a recuceririi aparatului statului de către nativi şi astfel se lansează un uriaş proces de reîmpropriere a culturii proprii, reprimată în faza anterioară. În România, reconquista a început prin anii 59-62, printr-un elan creator de nestăvilit datorat Generaţiei Labiş, a continuat prin marele proces al construcţiei tehnostructurii şi deci prin afirmarea unei tehnocraţii de o anume anvergură, după care a revenit valul unui îngheţ, oficial motivat prin imperativul dictaturii de dezvoltare şi de achitare a datoriei externe. Aceste faze au fost urmate după 1989 de un fenomen de întoarcere a subimperialismului ideologic, de tip neocominternist în spaţii ample ale discursului public, ca o juxtastructură discursivă la capitalismul de suprastructură din ultimii 20 de ani. *Să reţinem o primă concluzie: neoimperialismul este acea formă de putere globală care-şi extrage forţa din decapitalizarea economică, intelectuală (culturală) şi strategică a popoarelor, în speţă a statelor naţionale. Neo-imperiile sunt puternice acolo unde popoarele sunt slăbite (citeşte: decapitalizate) cultural/spiritual, economic şi strategic. Imperiul Marxist n-ar fi beneficiat de ascensiunea sa extraordinară dacă popoarele creştine răsăritene n-ar fi fost aşa de amplu şi de rapid secularizate, desproprietărite şi încercuite. De aici caracterul anticultural, anticreştin, antinaţional, antiţărănesc şi antieconomic al Imperiului Marxist şi al reţelei sale neocominterniste care încă operează astăzi în România.*

Neoimperialismul economic şi problema statelor

Pe lângă neoimperialismul politic s-a cercetat şi se vorbeşte mult despre neoimperialismul economic. Trăsătura lui de bază este folosirea hiperconcurenţei disruptive şi a „comportamentului haoticist”, cu termenul lui Philipe Kotler. Comportamentul haoticist se referă la acel tip de comportament competitiv care *mizează pe haos*, chiar îl produce, străduindu-se apoi să înveţe să valorifice haosul.

Unul dintre domeniile predilecte ale neoimperialismului economic este achiziţia de fonduri de investiţii suverane (mai precis uzurparea acestor fonduri, cum o să arătăm mai jos). „Un fond de achiziţii suveran (FIS) este un fond de investiţii *aparţinând statului* şi alcătuit din *active financiare*: acţiuni, obligaţiuni, titluri asupra proprietăţilor imobiliare, metale preţioase şi alte instrumente financiare”[17]. Neoimperialismul economic se referă la acei agenţi care prin felurite *acţiuni şi operaţii* reuşesc să achiziţioneze *fonduri de investiţii suverane* în termeni şi la preţuri ale unor *acţiuni, obligaţii, titluri nesuverane*. Achiziţionarea dreptului de exploataţie a unor zăcăminte de aur, de pildă, de către o firmă în termeni financiari avantajoşi pentru statul cedent, este o asemenea operaţie de subevaluare, căci aurul are preţul greu de estimat în termeni economici clasici, adică pe piaţa metalelor preţioase, fiindcă,

[17] Kotler şi Caslione, *Chaotics. Management şi marketing în era turbulenţelor*, Bucureşti, Publica, 2009, p. 53.

dincolo de prețul său la un moment dat, el are o *valoare strategică* întrucât asigură statului respectiv un tip special de capital, pe care-l vom numi *capital strategic*. Acesta decurge din gradul deținerii de către state a unor *fonduri de investiție strategică*. *Statele capabile să-și controleze fondurile de investiție suverane dețin capital strategic*. Acțiunile, titlurile, obligațiunile statului asupra fondurilor de avuție suverane – proprietăți ale solului şi ale subsolului, infrastructura logistică, adică telecomunicațiile, rețeaua căilor ferate, centralele energetice etc. – fac parte din capitalul strategic al unui stat.

În clipa în care Rusia, de pildă, a reuşit să recupereze controlul propriu asupra resurselor sale energetice, control pe care era pe cale să-l diminueze semnificativ prin efectul cumulativ al unor operațiuni de tip oligarhic neo-imperialist (pe valul cărora s-au ridicat agenți precum Hodorcovski), în aceeaşi clipă Rusia şi-a mărit brusc capitalul strategic fără de care ar fi pierdut *calitatea şi candidatura la titlul de superputere*, coborând la rangul de putere regională. Politicile inițiate de către cabinetul lui Vladimir Putin au contribuit la redefinirea „identității strategice a Rusiei" (Secrieru). La teoria identității strategice a unui stat ca variabilă a puterii şi a gradului de autocentrare a elitelor guvernamentale noi adăugăm ipoteza rolului decisiv al capitalului strategic ca indicator al puterii statelor de a-şi fixa şi a-şi modela identitatea strategică într-o conjunctură dată a istoriei. Numai statele care dețin *capital strategic* au *identitate strategică*, celelalte nu. *Puterile economice neoimperialiste* sunt cele care au reuşit să acumuleze *capitaluri strategice* (metale prețioase, acțiuni, obligațiuni, titluri asupra unor proprietăți ale solului şi ale subsolului etc.). *Neoimperialismul economic,* adică *neoimperialismul de fază terțiară,* s-a născut odată cu apariția *piețelor capitalurilor strategice*. Războaiele noi sunt legate de lupta marilor puteri pentru acapararea controlului pe piețele capitalurilor strategice: controlul pieței *fondurilor de investiții suverane (fonduri de avuție suverane*). Este foarte semnificativ cine şi cum se gestionează sistemul bancar al unei națiuni. În al doilea rând, este extrem de important ca FIS-urile să aibă putere reală în timpul crizelor. „În timpul crizei financiare globale din anul 2008, de pildă, mai multe instituții financiare din SUA şi Europa au reuşit să evite falimentul acceptând FIS-urile aflate în proprietatea guvernului chinez şi a diverselor regate arabe. Or asta spune mult despre „ascensiunea restului lumii", precum şi despre cine anume dintre cei aflați în ascensiune vor face valuri în noua eră"[18]. Putem opera, aşadar, o nouă clasificare a statelor după criteriul accesului şi al capacității de a dispune de fondurile suverane de investiție. Putem împărți statele în două categorii mari: cele care au controlul propriilor fonduri suverane de investiție şi cele care şi-au pierdut controlul asupra acestor fonduri. Între cele două poluri putem opera gradații în raport cu situațiile din teren.

Neoimperialismul are deci proprietatea de a relansa statele mari ale lumii, direct sau indirect, pe piața capitalurilor strategice, un exemplu teribil în acest sens fiind revenirea Rusiei pe o atare piață strategică după ascensiunea lui Putin la pupitrul puterii în această țară. Una dintre fațetele neoimperialismului constă tocmai în crearea şi consolidarea unor *fonduri suverane de avuție* (sovereign wealth fund) sau de investiție, cum sună traducerea în română, şi în ascensiunea lor pe piețele strategice, adică pe piețele în care se confruntă aceste fonduri în raport cu criza lumii. „În anii

[18] *Ibidem*. Vezi şi *Sovereign Wealth Fund*, *Wikipedia*, http://en.wikipedia.org/ şi de asemenea, *A Bigger World*, *The Economist*, citat de Kotler în *op.cit.*, p. 53.

care au urmat atacurilor teroriste din 11 septembrie 2001, a început să aibă loc un proces de *redistribuire a banilor şi a puterii în lume* – (părăsind SUA şi Europa şi îndreptându-se spre ţările bogate în resurse şi spre naţiunile în plin avânt al industrializării de pe continentul asiatic) – când China, Rusia, Orientul Mijlociu şi alte economii în creştere au început să acumuleze rezerve formidabile de lichidităţi pe măsură ce globalizarea şi-a intensificat ritmul, şi preţurile la petrol, gaze naturale şi alte resurse au crescut în ritm ameţitor”[19].

Bătălia regională pentru *controlul titlurilor de proprietate imobiliară*, de pildă, este un segment oricât de mic al bătăliei pentru *controlul pieţelor strategice*. În acest context înţelegem toată textura de interese într-o bătălie ca cea pentru restituirea proprietăţilor Fundaţiei Gojdu care, odată trecute în posesiunea BOR, ar fi conferit acesteia o poziţie oricât de discretă pe *piaţa strategică* a Europei Centrale, dar care, pe scena de operaţiuni derulate pentru decapitalizarea culturală a popoarelor din zonă, ar fi avut o importanţă şi o pondere însemnată. În acelaşi cadru înţelegem mai bine chestiunea cesionărilor privind exploatarea zăcămintelor de aur. Acestea fac parte din Fondurile de Investiţii Strategice (FIS) potenţiale ale statului român, încât preţurile lor sunt incontestabil superioare preţurilor de pe o piaţă ordinară, fiindcă ele au sens pe *pieţele strategice* şi compun *atribute ale suveranităţii statelor*. Vânzarea lor nu poate fi o operaţiune de tip economic ordinar, deoarece de posesiunea lor depinde securitatea popoarelor. Prin urmare, pentru privatizări şi vânzări ale unor partiţionări din fondurile suverane de investiţii trebuie create alte mecanisme în care să fie implicate, cu responsabilităţi precise, şi comunitatea naţională de afaceri dintr-un stat, reprezentată printr-un consiliu de reprezentanţi ai patronatelor şi sindicatelor, comunitatea regională, în care este plasat fondul respectiv, armata, comunitatea specialiştilor, Academia Română, Patriarhia Ortodoxă ori, eventual, un consiliu al Bisericilor cu reprezentare proporţională, toate aceste formaţiuni constituindu-se într-un fel de cameră a doua a CSAT-ului, cu rol de coraportor către forul suprem de decizie, Parlamentul.

Când ţările din America latină şi centrală, din Africa şi parţial din Asia, au pierdut controlul asupra bogăţiilor subsolului, ele au pierdut orice şansă de a se afla pe pieţele strategice şi astfel a început lungul lor proces de periferializare. Ceea ce nu înseamnă că statele nu pot cesiona dreptul de exploataţie, dar nu exclusiv contra bani, ci contra *titluri şi părţi alicote din stocul de metale preţioase extrase*. În felul acesta statul se întăreşte şi evită calea periferializării prin îmbogăţirea oligarhiei semibarbare locale şi prin sărăcirea şi periferializarea societăţii şi a poporului în ansamblu, ceea ce mai târziu ar aduce şi decapitalizarea lui culturală. Într-o chestiune ca cea privind mult disputata problemă a exploataţiilor de aur şi de cupru, eu cred că statul este îndreptăţit în chip suveran să *cesioneze exploataţia,* dar nu printr-un *parteneriat economic,* ci printr-un *parteneriat strategic* în cadrul căruia statul va rămâne în posesiunea acţionară a unei părţi alicote din stocul de metal preţios extras. Vânzarea exploataţiei este contrară filosofiei fondurilor suverane de exploataţie. Exploataţia mixtă, prin adjudecarea de cote părţi alicote, adică după procedeului primului număr perfect din seria de numere perfecte, care sunt compuse dintr-o însumare progresiv crescătoare,

---

[19] *Ibidem*, pp. 53-54.

până la suma care alcătuieşte numărul perfect, este conformă cu filosofia parteneriatului strategic[20].

O asemenea filozofie economică respectă partea indiviză a cedentului în stocul de metale extrase, adică partea inalienabilă din fondul suveran de avuţie al statului şi care nu poate fi tranzacţionată. Ea este acoperitoare pentru contravaloarea titlului de proprietate suverană şi pentru valoarea dreptului de exploataţie care este exercitată de stat în contul poporului[21]. Procedeul părţilor alicote ale primului număr perfect din seria de numere perfecte este conformă, iată, cu ceea ce constituie învăţătura ecoteologiei, căci tot ceea ce se abate de la învăţătura numerelor perfecte este contrar computaţionismului divin. Ce ne spune primul număr perfect din seria de asemenea numere? Că orice altfel de tranzacţie care se îndepărtează de învăţăturile primului număr perfect este departe de computul divin şi ca atare va aduce efecte negative imediate şi îndepărtate, ca tot ceea ce se abate de la îndreptările divine. Să stăruim asupra chestiunii. *„Noţiunea de computaţie se extinde dincolo de calculul propriu zis, acoperind .... posibilitatea de a realiza o formulă computaţională generală de calcul şi [acoperind] chiar această penumbră de mister care scapă logicii calculului propriu zis"*[22].

Să insistăm în trecere asupra comentariului pe care ni-l propune acad Tudorel Postolache la teoria procesului computaţional (Wolfram), „care este practicat spontan de către natură, de către ‚factorul divin' şi de inconştientul universalizat."[23]. Să recapitulăm prima idee a lui Wolfram, prin mijlocirea academicianului Postolache, pentru a consemna mutaţia epistemologică pe care o antrenează descoperirea wolframiană, şi anume ideea „echivalenţei computaţionale". Primul enunţ al lui Wolfram: „orice proces computaţional urmează reguli bine definite, fără de legătură cu tipurile de elemente pe care acest proces le conţine"[24]. „Universul şi entităţile sale sunt dominate de un principiu de echivalenţă computaţională. Acest principiu explică fundamentul universalităţii ‚entităţilor individuale' şi a ‚echivalenţelor computa-

[20] Ceea ce se evidenţiază în compunerea numerelor perfecte este nu doar mărimea numerelor care se adună, ci şi proporţia termenilor care se adună. Să ne lămurim. „Pentru matematicieni, *perfect* este o etichetă pentru a desemna un număr egal cu suma părţilor sale alicote /care se cuprind exact într-o cantitate/. De exemplu, pentru 6 aceste părţi sunt: 1, 2, 3 şi suma lor e precis 6. *Numerele perfecte* cunoscute azi sunt: 6, 28, 496, 8128 etc.; ele sunt toate pare" (V Pareto). În acest prim număr perfect sunt cuprinse trei numere de mărimi diferite (1, 2 şi 3) care sunt, însă, trei termeni de proporţii egale, adică reprezentând fiecare 33% din întreg şi o diferenţă mică, de 1%. Ce ne spun cei trei termeni? Ei ne învaţă să identificăm proporţiile participaţiilor. Numărul 1, de pildă, ar putea semnifica cheltuielile partenerului cu echipamentele şi cu reintegrarea ecologică, iar numărul 2 ar putea semnifica partea care-i revine în proporţia stocului de metale extrase. Numărul 3 ar simboliza partea care revine statului.

[21] Revenind asupra calculului, vom observa că statul va deţine în final 33% din stocul de metale extrase iar partenerul va deţine 66%, ceea ce este pe deplin acoperitor pentru cheltuielile de exploataţie, de reintegrare ecologică şi de reintegrare a comunităţii regionale dislocate de bulversările antrenate prin punerea în funcţiune a sistemului de exploataţie a zăcământului şi deopotrivă pentru partea care-i revine ca surplus din operaţia completă a exploataţie (adică 33% din valoarea stocului). Dacă compania cesionară nu ar acoperi cheltuielile de reinserţie ecologică etc., partea de 33% din stoc va fi reţinută pentru acoperirea acestor cheltuieli (chiar cu o altă firmă), companiei revenindu-i doar 33% din stocul de metal extrase. Acel 1% reprezintă ponderea fundaţiilor filantropice în titluri de participaţie la rezerva de metale preţioase extrase.

[22] Tudorel Postolache, *op.cit*. p 45.

[23] *Ibidem*, p. 43.

[24] Apud, *ibidem*, p. 45.

ţionale', indiferent de genul sau de tipul de elemente, pe care o entitate le poate conţine."[25].

Principiul echivalenţei computaţionale ne îndrumă să descoperim o „proprietate intrinsecă a universului şi a entităţilor sale: anume computaţionalitatea". (*ibidem*) Aceasta se referă la „*măsurabilitatea universală concentrată, inepuizabilă şi atemporală*" şi care „se regăseşte în toate *entităţile universului*, comparabile prin faptul măsurabilităţii lor" (*ibidem*). Computaţionalitatea este asemenea monedei, adică „este o proprietate a universului, aceea de a servi ca echivalent universal şi de a permite măsurarea" (*ibidem*). După opinia noastră regele David a vorbit în psalmii săi, în special în psalmul 118, despre o atare proprietate ca despre mărturia lui Dumnezeu în toate, în lucruri, în cugetarea noastră, dar pusă şi direct în îndreptările lui Dumnezeu. „Mărturiile tale sunt cugetarea mea şi îndreptările tale sunt sfetnicii mei", zice psalmistul. Şi: „legea Ta cugetarea mea este". Orice deviere de la legea proporţionalelor strategice este, aşadar, semnul şi măsura resurecţiei neoimperialismului economic în locul şi în timpul la care se produce. O ilustrare pentru încălcarea legii proporţionalelor dinamice (care compun cea mai tulburătoare ilustrare a legii echivalenţei computaţionale formulată de Wolfram) este ascensiunea în fruntea statelor a elitelor cu semnul minus, un fel de contra-elite sau elite cu titluri dar fără de capacităţi pe măsură. Ele sunt produsul cel mai reprezentativ al neo-imperialismului. Să insistăm.

Neoimperialismul şi elitele cu semnul minus

Ce este o elită cu semnul minus ? Aceea în care se adună cei ai căror indici de capacitate reală se află sub nivelul indicilor de capacitate ceruţi de titlurile ocupate („etichetele" corespunzătoare locului deţinut într-o „clasă" a societăţii). Elita, în sensul sociologiei paretiene, îi cuprinde pe cei care au indicii maximi de capacitate. Din acest punct de vedere vom constata că acest concept al lui Pareto este un concept teoretic, redă. adică, un caz limită. Oricum, elita reprezintă o „clasă pozitivă", la Pareto, adică acea „clasă" care grupează cele mai înalte capacităţi în raport cu titlurile („etichetele") corespunzătoare. Putem să ne imaginăm însă şi cazul opus, al unei „clase negative", care grupează, altminteri spus, indivizii cu indicii de capacitate reală sub nivelul indicilor de capacitate maximă (ideală), sau chiar cu indicii cei mar scăzuţi.

Cazul acesta ar fi acela în care, de exemplu, în elita medicilor s-ar afla nu medicul cu indicele cel mai ridicat de capacitate, ci acela care are indicele cel mai scăzut de capacitate. Când această clasă negativă devine „elită guvernantă", ea se manifestă ca o „pătură superpusă", care nu provine deci dintr-o circulaţie socială a meritelor şi capacităţilor între masă şi elite, ci dintr-o circulaţie a titlurilor între „elitele" sau „grupurile" aflate deasupra societăţii, neamestecate cu şi necontrolate de către societatea locală (de către masă). Ea cuprinde persoane cu titluri, dar fără merite (capacităţi) şi fără caracter. Acesta este sensul eminescian al „păturii superpuse".

Prin urmare, într-o societate nu circulă doar indivizii, ci şi „etichetele", astfel că la „adăpostul" unei etichete pot circula nu „capacităţi", ci „nulităţi", şi în felul acesta,

[25] „Este posibil să vedem orice proces care se desfăşoară în natură sau oriunde în altă parte ca pe o computaţie" (Stephen Wolfram, p 716, apud Postolache, 46).

în locul capacităților, în elită se acumulează nulitățile. Şi aceasta pentru că orice titlu are un indice de excelență care variază: de la un minim la un maxim.

În viziunea lui Pareto, o elită este o mărime sociologică de valoare pozitivă. Dar această mărime poate avea o valoare negativă dacă în elită se grupează indivizi cu indici minimi de capacitate profesională în raport cu titlurile (etichetele) deținute. Aceasta este o „clasă negativă”. De unde putem deduce aceasta ?

O elită înseamnă produsul dintre un număr de titluri şi un număr de indivizi cu capacități (indici) maxime în raport cu acele titluri. Deci:

$$\Sigma(P_{i\max} \cdot N_{i\max})$$

Dar pot fi cazuri în care mărimile să fie asociate prin relație invers proporțională: deci nivelurile profesionale care cer competențe maxime să fie ocupate de indivizi cu capacități minime. Deci:

$$\Sigma(P_{i\max} \cdot N_{i\min})$$

este cazul în care avem un deficit de capacități profesionale în populația care ocupă (deține) locurile într-o elită. Când numărul celor care dețin „eticheta” unei clase fără a avea calitățile corespunzătoare acesteia îl depăşeşte pe al celor care posedă eticheta şi au calități corespunzătoare ei, vorbim despre „clasă negativă”

$$\Sigma(P_{i\max} \cdot N_{i\max}) > \Sigma(P_{i\max} \cdot N_{i\min})$$
$$\Sigma(P_{i\max} \cdot N_{i\max}) < \Sigma(P_{i\max} \cdot N_{i\min})$$
$$\Sigma(P_{i\max} \cdot N_{i\max}) \neq \Sigma(P_{i\max} \cdot N_{i\min})$$

unde:

P_i = numărul profesiunilor (P) care compun „eticheta” (i)

N_i = numărul indivizilor care ocupă „locurile” sau iau în posesie „eticheta” unei clase. Indicii (i) de capacitate ai acestor indivizi pot fi maximi sau minimi.